

”Det behövs ändringar
i värdegrund för att
kunna förebygga
diskriminering och
andligt våld ”

Andligt våld mot hbtqia+ -personer är ett allmänt fenomen och det förekommer fortfarande även inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, inte bara inom väckelserörelser.

Magister avhandlingens resultat

Enkäternas resultat

Framgångsteg och utvecklingspunkter

Stöd

ANDLIGT VÅLD SOM BEGREPP

(källa: EVL; Kirkkohallitus; Linjakumpu 2015, Iivanainen 2023)

Kraftgivande religiositet och andlighet stöder människans välmående och ger livsglädje.

Skadande religiositet och andlighet orsakar trauma, ångest, depression och psykisk ohälsa.

- Religion kan ofta ha koppling till ens djupaste värden och utveckling av ens identitet - endera på positivt eller negativt sätt.

Den som utövar andligt våld strävar efter att “ändra” en annans livsåskådning, sätt att leva eller andlig tolkning, eftersom hen anser att det är “fel”.

- Den som utövar våld tror att det som hen gör är för andras bästa.

Kopplingen mellan andlighet och gemenskaplighet:

- Alla människor behöver känna behörighet i en gemenskap - sedan tidernas begynnelse har det varit förutsättningen för att överleva.
- Detta samma behov finns även nutiden.
- Många offer av andligt våld vågar inte lämna gemenskapen som skadar, för de är rädda att bli totalt ensamma.

FÖR ATT FÖREBYGGA ANDLIGT VÅLD, ÄR DET VIKTIGT ATT EVALUERA VILKA ALLA SAKER PÅVERKAR ATT OFFRET INTE VÅGAR BERÄTTA OM DISKRIMINERING OCH VÅLD HEN MÖTT.

OLIKA FORMER AV ANDLIGT VÅLD

Psykiskt våld -> Ibland innehåller även fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. Omvändelseförsök d.v.s. någon utomstående försöker tvinga en att “ändra” sin sexuella identitet eller könsidentitet OBS! orsakar också egna försök.

Många olika och parallella former.

Kan förekomma i alla olika religiösa samfund, även inom Evangelisk-lutherska huvudkyrkan.

Riskerar en trygg utveckling för barn och ungdomar.

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT FORSKA?

EU:s byrå för grundläggande rättigheter:

- bara 8 % av finska könsminoriteter och sexuella minoriteter känner att de vågar vara sig själv på arbetsplatsen, 13 % har bemött diskriminering under förra året. (*FRA 2020*)

Chefer och ledare har en nyckelposition i att grunda en tryggare atmosfär inom arbetsgemenskapen:

- Förändring i attityder hos kollegor och inom verksamhet i arbetsgemenskap börjar hos chefer. Efter det förändras attityder hos anställda och därmed i vardagen och bemötande inom arbetsplatser. (*Gold & Mia 2019; Lehtonen 2006; Leppänen, Karvinen, Rekola & Torniainen 2019; FRA 2020*)

RESULTAT: DOKUMENTEN I STIFTEN

(Iivanainen 2023)

Det finns stora olikheter gällande både praktisk verksamhetsnivå och likabehandlings- och jämlikhetsdokument inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Framförande av hbtq+ personers och anställdas likabehandling och jämlikhet syns inte i alla stiftens dokument / nätsidor.

Förebyggande av andligt våld syns inte i alla stiftens offentliga dokument / webbsidor.

Diskrimineringslag och jämställdhetslag: aktivt framställande av likabehandling och jämlikhet förbinder alla arbetsgivare oberoende av antal anställda.

RESULTAT: INTERVJUADE BISKOPAR - DET FINNS VILJA

(Iivanainen 2023)

Det behövs en gemensam modell för alla församlingar i alla stift.

Viktigaste är att modellen förverkligas på fälten i församlingarna.

De största brister i stift: i likabehandlings- och jämlikhetsdokumenten det som gäller sexuella minoriteter och könsminoriteter, och inom verksamhet i församlingar i stift.

Människovärde, likabehandling och jämlikhet: beaktande och evaluering ur kontextuell teologi inom kyrkan.

ANDLIGT VÅLD OCH OMVÄNDELSEFÖRSÖK ÄR FORTFARANDE VANLIGA ÄVEN INOM EVANGELISK-LUTHERSKA KYRKAN

Malkus ry / projekt Tillgång

64 svar gällande omvändelseförsök

EU:s byrå för grundläggande rättigheter FRA 2023

31 % av finska svarare har upplevt omvändelseförsök (ca. 2665 personer)

Mina enkäter för min faktabok *(Iivanainen 2025)*

169 svar om andligt våld

Antal regnbågspersoner är stor. Antal offer är många.

ANDLIGT VÅLD OCH OMVÄNDELSEFÖRSÖK SOM HBTQ+PERSONER OCH ANSTÄLLDA MÖTT I KYRKAN

(Iivanainen 2025)

ENKÄT FÖR FAKTABOKEN, I TVÅ DELAR, 169 SVAR

- **1. enkät om olika former av andligt våld: fick 117 svar - nuvarande eller föredetta hbtq+ församlingsmedlemmar i Evangelisk-lutherska kyrkan, var av kyrkans nuvarande / föredetta anställda 47.**
- **2. enkät om vem som utfört andligt våld: fick 52 svar, varav 26 kyrkans anställda.**

Andligt våld sker både i församlingar och kyrkan som arbetsplats

Omvändelseförsök sker även inom ev.luth. kyrkan

HUR ALLMÄNT ÄR ANDLIGT VÅLD?

(Iivanainen 2025)

Över hälften av båda svarargrupper hade mött andligt våld / omvändelseförsök under senaste år.

Medlemmar i Evangelisk-lutherska kyrkan

12 % under senaste vecka
17,1 % under senaste månad
22,2 % under senaste år
20,5 % under senaste 5 år

Anställda i Evangelisk- lutherska kyrkan

12,8 % under senaste vecka
23,5 % under senaste månad
19,1 % under senaste år
19,1 % under senaste 5 år

ANDLIGT VÅLD SOM FÖRSAMLINGSMEDLEMMAR OCH ANDRA FÖRSAMLINGSDELTAGARE HAR MÖTT.

(Iivanainen 2025)

Andligt våld var mångsidigt och omfattande och skedde både inom församlingens vardag och i familjer.

- hotande med helvete
- **identiteten har kallats för synd**
- identiteten har kallats för en sjukdom
- utlämnande p.g.a identiteten
- någon bett för en utan lov för att försöka ändra identiteten
- **Bibelord och heliga texter har använts mot ens identitet**
- **i gudstjänster, evenemang, läger och grupper osv. uttrycks att bara hetero förhållanden är enligt Guds vilja**
- **i gudstjänster, evenemang, läger och grupper osv. uttrycks att bara de kön som är man och kvinna är enligt Guds vilja**

Åt tredjedelen hade uttryckts att andligt våld skulle inte ske om offret inte var öppet sig själv.

Öppna svaren visade t.ex. att homosexualitet jämfördes med att ha sex med djur och som att håna den Heliga Anden. Åt vissa hade uttryckts att de är täcken på tidernas ende eller de hade utsatts för andeutdrivande (av demoner).

ANDLIGT VÅLD, KYRKANS ANSTÄLLDA

(Iivanainen 2025)

Andligt våld var mångsidigt och omfattande och både kollegor och chefer var som aktörer i våldet. En del av andligt våld fyllde tecken för omvändelseförsök.

KOLLEGOR SOM UTÖVADE VÅLDET

- 50 %** någon eller några av kollegor har uttryckt att det är **något fel** i ens identitet
- 50 %** någon eller några av kollegor har uttryckt att ens identitet är **mot Guds vilja**
- 35,7 %** **ingen har sagt direkt något**, men svararen har hört hen / de tala eller sett hen / de skriva om regnbågspersoner på ett diskriminerande sätt eller dömt identiteten som mot Guds vilja
- 78,6 %** beklagade saken och stödjade offret
- 42,9 %** beklagade saken men gjorde ingenting att stödja offret

CHEFER SOM UTÖVADE VÅLDET

- 35 %** chefen har uttryckt att det är **något fel** i ens identitet
- 25 %** chefen har uttryckt att ens identitet är **mot Guds vilja**
- 35 %** **har inte sagt direkt något**, men svararen har hört hen / de tala eller sett hen / de skriva om regnbågspersoner på ett diskriminerande sätt eller dömt identiteten att det är mot Guds vilja
- 75 %** beklagade saken men gjorde ingenting att stödja offret
- 25 %** förminskade saken

SVAREN SOM GÄLLER OMVÄNDELSEFÖRSÖK

(Iivanainen 2025)

- **Omvändelseförsök är mångsidigt och omfattande: både inom församlingens vardag och i familjer.**
- **Söndrar egna jagen och psyket.**
- **Omvändelseförsök är inte något som sker bara på sk. “omvändelseläger” och bara inom väckelserörelser.**
- **Omvändelseförsök är all verksamhet som siktar att hbtq+ personer utsatts för tvång att ge upp eller ändra sin identitet.**

INDIVID

- uttrycks att en måste “ge upp sin identitet” för att få frälsning
- uttrycks att man ber för en, så att ens identitet skulle “bli frisk” eller att en skulle “ge upp sin identitet”
- uttrycks att identiteten är synd och inte enligt Guds vilja
- en har blivit utstängt från samfundet p.g.a. ens identitet
- någon har rekommenderat själavård som siktar sig till att “hela” identiteten

FAMILJ NÄRMASTE

- de närmaste, så som familj, har blivit utsatt p.g.a identiteten
- uttryckts åt närmaste, så som familj, att identiteten är fel och mot Guds vilja
- de närmaste så som familj har blivit frågat att be för att identiteten skulle ändras
- familjen har uttryckt att identiteten är inte enligt Guds vilja
- familjen har uttryckt att de bryter kontakt om en inte “ändrar” sin identitet
- familjen har avbrytit kontakt p.g.a. identiteten

UTÖVARE AV ANDLIGT VÅLD / OMVÄNDELSEFÖRSÖK

(Iivanainen 2025)

Utövare av våld är oftast någon medlem i församlingen (73 %), församlingens anställda (40 %) eller någon närstående (ca. 30-44 %). Men även chefer, själavårdare eller terapeut.

Av kyrkans anställda är utövaren oftast en präst (ca. 65 % %) eller en ungdomsarbetsledare (ca. 46 %)

Nämndes även diakoniarbetare, barnskötare, familjearbetare, kantorer, kyrkvaktmästare, säsongarbetare, kontorarbetare, förtroendevalda.

VARFÖR BERÄTTAR EN INTE OM ANDLIGT VÅLD? MÅNGA HAR ÄNDÅ BERÄTTAT MEN INTE FÅTT STÖD

(Iivanainen 2025)

Orsaken varför inte berättat om våldet

- Skam
- Skyldighet
- Rädsla
- Att man inte vet till vem berätta.
- Att offret tänker att hen inte får stöd även om hen berättade.
- Att offret har uppmanats att man inte får berätta.
- Att samfundet och vänner var alla involverade i andligt våld / omvändelseförsök.

Berättat om våldet till många

- chef
- kollega
- partner
- familj
- vän
- medlem i samfund
- terapeut eller liknande expert
- kamratstödgrupp
- biskop eller anställd i församlingen

HURDANT STÖD SKULLE OFFREN HA BEHÖVT

(Iivanainen 2025)

Behoven för stöd var mångsidiga men gemensamt var det att stödet fanns inte tillräckligt

- att familjen, närstående, kollegor eller chef skulle ha **aktivt angripit** andligt våld och **aktivt stödjat** offret
- att den som offret berättade om våldet för skulle ha **offentligt sagt att andligt våld / omvändelseförsök är fel / förbjudet**
- att **biskopar skulle ge ett tydligt uttalande** om att andligt våld / omvändelse försök är inte tillåtet i evangelisk lutherska kyrkan att man angriper det aktivt
- **utbildningar** i alla församlingar för anställda och förtroendevalda om andligt våld, omvändelseförsök, likabehandling och minoritetstress
- **anonym och offentlig responsväg** inom församlingsverksamhet, så att en kan meddela andligt våld / omvändelseförsök som hen mött
- på alla församlingars / stiftens webbsidor **tydligt råd vem man ska kontakta** ifall man möter diskriminering, andligt våld eller omvändelseförsök

OLIKA HINDER SOM FINNS FÖR ATT ANGRIPA ANDLIGT VÅLD / OMVÄNDELSEFÖRSÖK

(Iivanainen 2023, Iivanainen 2025)

Utövande av religion är lämnat ut när man tillämpar olika lagar. Religiösa samfundet kan själv bestämma om dessa lagar gäller dem eller vilka delar av dem gäller.

För det mesta har diskriminering, trakasseri och våld inom (kyrkliga) arbetsplatser även en andlig dimension när det gäller regnbågsmänniskor -> andligt våld. Man kan inte behandla dessa skilt från varandra. Det finns brister i att observera dessa och brister i utbildningen.

- Speciellt oroväckande är att kyrkans anställda upplever att chefer inte har kunskap och vilja att lösa konflikter eller även själv tar del i diskrimineringen.
- En utmaning inom Evangelisk-lutherska kyrkan är, att när det gäller sexuella minoriteter och könsminoriteter och deras rättigheter är likabehandling och jämlikhet ojämnt utbredd mellan olika församlingar i Finland.

Andligt våld blir i skymningen för det kartläggs inte omfattande. Det fattas en förbindande modell till angripande av andligt våld mot sexuella minoriteter och könsminoriteter inom Evangelisk-lutherska kyrkan.

- Gemensamma konkreta och förbindande principer för tryggare rum och behandlingsprinciper samt konsekvenser om man bryter dem.

FRAMSTEG OCH UTVECKLINGS PUNKTER

(Iivanainen 2023, Iivanainen 2025)

Gemensam plan för likabehandling och jämlikhet i Evangelisk-lutherska kyrkan är en bra början. Det behövs **konkreta åtgärder på chefsnivå så att planen förverkligas överallt i församlingar i Finland**. Då är det viktigt med samarbete bland olika samhälleliga aktörer. Det är viktigt att ta andligt våld bättre i beaktande när man utarbetar dessa planer eller verksamhet.

I en del av församlingar och samfälligheter finns **väl organiserad, planerad och kontinuerligt lärande baserad regnbågsverksamhet** samt kontaktpersoner för regnbågsfrågor och mångsidig utbildning. -> Väl fungerade modeller skulle kunna tillämpas även i hela kyrkan.

Det är viktigt att omfattande lyssna på kyrkans anställda, medlemmar och förtroendevalda som hör till **sexuella minoriteter eller könsminoriteter, t.ex. via anonyma enkäter**. Speciellt könsminoriteter inom kyrkan är i större risk för diskriminering, eftersom förståelse om könsminoriteter är mindre.

Det är viktigt att ställa **tydliga målsättningar och följa med att de förverkligas** och att man gör ändringar i verksamhet enligt det.

Både församlingsmedlemmar och kyrkans anställda hoppas att **biskopar skulle ta tydligare ställning** till andligt våld och omvändelseförsök och deras skadlighet.

Det **att man lämnat utövande av religion utanför likabehandlings och jämlikhets planer möjliggör att andligt våld och diskriminering mot regnbågsmänniskor fortsätter**. Det mesta av arbete inom kyrkan är andligt. -> Därför skulle det vara viktigt att inkludera utövande av religion i planer.

STÖD OCH INFORMATION I FINLAND

- Uskontojen uhrien tuki ry
- Regnbågsföreningen Malkus: Främjar andligt och själsligt välbefinnande för personer som tillhör sexuella och / eller könsminoriteter. Åtar inte sig inte någon viss andlig eller religiös riktning.
- Kontaktpersoner för regnbågsfrågor och regnbågsverksamhet inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
- Regnbågsalliansen
- Seta
- Kompetenscentrum för könsmångfald SMOK
- Sinuiksi ry
- Regnbågsverksamhet i kommunerna
- Perhesuhdekeskus och Regnbågsfamiljer ry

**TYSTNADEN UPPRÄTTHÅLLER
ANDLIGT VÅLD OCH
DISKRIMINERING.**

**KONTEXTUELL TEOLOGI, AKTIVT
STÖD OCH UTBILDNING GER HOPP
OCH REDSKAP FÖR ATT ANGRIPA
VÅLDET.**

KÄLLOR

- Iivanainen, Ani (2021): ISÄ MEIDÄNKIN -sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta. (*Även vår fader - andligt våld som riktar sig mot regnbågspersoner*). BoD 2019
- Iivanainen, Ani (2023): "Syrjinnän ja hengellisen väkivallan ehkäiseminen edellyttää aktiivisia arvovalintoja" : Sateenkaarevien työntekijöiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo evankelis-luterilaisissa hiippakunnissa. (*"Det behövs ändringar i värdegrund för att kunna förebygga diskriminering och andligt våld " Hur jämlikhet och likabehandling ser ut i stiftens i Evangelisk-lutherska kyrkan*) Thesis. Helsinki University.
- Iivanainen, Ani (2025): Kenelle tilaa riittää? Kenelle paikkoja on? Sateenkaari-ihmisiin kohdistuva hengellinen väkivalta ja eheyttäminen evankelis-luterilaisen kirkon sisällä. (*"Vem har möjligheter att använda utrymme? Vem har plats att uttrycka sig? Andligt våld och omvändelseförsök mot regnbågspersoner inom Evangelisk-lutherska kyrkan*). BoD 2025
- FRA (2020). European Union Agency for Fundamental Rights, 2020. A long way to go for LGBTI equality. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- FRA (2023). LGBTIQ equality at a crossroads. Progress and challenges. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gold, Michael & Mia, Irene toim. 2019. Pride and Prejudice: Attitudes and opinions toward LGBT inclusion in the workplace. Economist - the intelligence unit.
- Lehtonen, Jukka (2006). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa. Keinoja ja ideoita yhdenvertaisuuden tueksi. Työministeriö. Helsinki.
- Leppänen, Riikka & Karvinen, Marita & Rekola, Antti & Torniainen Esa 2019. Sateenkaariväki työelämässä. FIBS, Seta ry, Accenture & IBM.
- Linjakumpu, Aini 2015. Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta kristillisessä yhteisössä. Tampere: Vastapaino.
- Malkus ry. Eheytyraportti 2020.